

prijatie jeho darov zo strany človeka. V tomto duchu je chápaný i akt kreácie – stvorenie nie je investíciou, ktorá by sa mala vrátiť (s. 138 – 139).

Posledná kapitola (*Bůh, který odpouští hříchy*), začína vyjasnením obidvoch častí výrazu – t. j. pojmov „odpustenia“ a „hriechu“, ktoré sú podobne ako mnohé iné pojmy často de-zinterpretované. Autor poukazuje na radikálnu diferenciu medzi pojmi „rozkoše“ a „hriechu“, „prepáčenia“ a „odpustenia“. V náboženskom zmysle je odpustenie oslobodením, ktoré prekračuje pojem „prepáčenia“ v medziľudských vzťahoch.

Dôležitým prvkom v knihe je z môjho pohľadu vyjasňovanie pojmov z oblasti filozofie náboženstva a teológie, spresnenie ich významu a spochybnenie bežných, zaužívaných výkladov. Predovšetkým ide o spomenuté výrazy týkajúce sa „spoločných bodov“ troch náboženstiev a o pojmy „jednoty“, „odpustenia“, „hriechu“, „zla“. Čitateľ knihy tiež nemôže prehliadnúť myšlienku, ktorá sa často v diele objavuje v rôznych súvislostiach – ide o myšlienku či motív daru chápaného v náboženskom zmysle. Ako je známe, tematika daru sa v posledných desaťročiach stala jednou z popredných filozofických tém najmä vo francúzskom myslení – predovšetkým u J.-L. Mariona. Brague Mariona v knihe cituje iba raz, no i napriek tomu sa dotýka nosných tém „filozofie daru“.

Ako vysokoškolský pedagóg sa domnievam, že kniha je vhodná ako študijný materiál k predmetu filozofia náboženstva a môže poslúžiť i študentom humanitných odborov. Autor nepodáva hlbšie úvahy, objasňuje skôr niektoré základné pojmy a problémy. Preto je publikácia dobrým úvodom do štúdia filozoficko-teologickej reflexie problému Boha pre študentov filozofických fakúlt. Keďže je napísaná zrozumiteľným spôsobom, a nie náročným odborným jazykom, je dostupná i širšej verejnosti, ktorá sa zaujíma o hraničné otázky filozofie, teológie a religionistiky.

Martin Vašek

Martin Vašek
Katedra filozofie FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 74 Nitra
SR
e-mail: mvasek@ukf.sk

MARTIN NITSCHÉ:

Z příhodného. Fenomenologická interpretace Heideggerových Příspěvků k filosofii

Praha: FILOSOFIA, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR 2010, 194 s.

Napriek tomu, že Heideggerove *Príspevky k filozofii* boli publikované až v roku 1989, sú už desaťročia považované za kľúčový text sprístupňujúci Heideggerovo myslenie po *Bytí a čase*. Na rozdiel od *Bytia a času* sú však *Príspevky* známejšie ako dielo zásadnej zmeny štýlu v Heideggerovom myslení. Pre kriticky naladených čitateľov predstavujú takmer dôkaz oprávnenosti rozpakov či odmietavých reakcií, aké vyvoláva neskoršie Heideggerovo myslenie už v podobe prác publikovaných za Heideggerovho života a prístupnejších čitateľskej verejnosti.

Ale i „odhodlane“ sympatizujúci čitatelia sa zrejme nevyhnú obavám zo straty orientácie tvárou v tvár obtiažnosti a mnohvrstvovosti tohto textu. Ak je *Bytie a čas* mnohokrát a z rôznych hľadísk komentovanou filozofickou „klasikou“ minulého storočia, *Príspevky*, napriek tomu, že ich vznik spadá do rokov 1936 – 1938, stále patria aj napriek svojmu kľúčovému miestu v kontexte Heideggerovho diela k menej čítaným a prekladaným Heideggerovým dielam.

Aj keď sa v českom filozofickom prostredí Heideggerovi venuje omnoho väčšia pozornosť a omnoho intenzívnejšia interpretačná a publikačná aktivita ako na Slovensku, predstavuje kniha Martina Nitscheho prvú monografiu venovanú práve tomuto Heideggerovmu dielu. Už názov demonštruje, akým spôsobom autor uchoпил otázku prístupu k *Príspevkom*. Predovšetkým sa podtitul *Príspevkov* „Vom Ereignis“, stáva v Nitscheho preklade „Z príhodného“ nielen názvom, ale aj kľúčovým slovom jeho interpretácie. Dôkladný výklad motívácií a nedostatkov predchádzajúcich českých prekladov a výber spomedzi prekladových alternatív tohto kľúčového Heideggerovho slova, *Ereignis*, je súčasťou úvodu k práci, ktorá je celá koncipovaná ako „úvodný text do myslenia *Príspevkov*“ (s. 11). Potvrdením závažnosti a obtiažnosti takejto úlohy je aj autorovo zdôraznenie, že text *Príspevkov* chápe ako uplatnenie fenomenologickej metódy (s. 11). To je zásadné konštatovanie, ktorému je venovaná celá jedna časť štúdie (*Fenomenologická interpretace Příspěvků*), ktorá má ukázať, do akej miery je oprávnený predpoklad, že príspevky sú reinterpretáciou niektorých Heideggerových motívov z *Bytia a času*, a to predovšetkým pobytu (*Dasein*) ako „bytia-tu“ a rozvrhu ako „roz-vrhu“, teda „vrhnutého rozvrhu“ ako otvorenia a udržiavania otvorenosti otvoreného poľa onoho „tu“ (s. 81 – 84), ktoré už nemožno jednoznačne pripísať iba pobytu. S tým súvisí aj reinterpretácia temporality, kde fundamentálne ontologická časovosť je reinterpretovaná ako jednota „*Entrückung*“, v Nitscheho preklade „vytažením“, ktoré je pomenovaním „*strukturní vazby* „*bytí-tu*“ a roz-vrhu“ (s. 87), teda „vytiahnutia“ „bytia-tu“ do roz-vrhu, ktorého „tu“ sa takto nerozpadá, ale naopak komplementárne sa „zahaňuje“ v „zatiehnutí“ (*Berückung*) a udržuje sa tak v tejto väzbe „vytiahnutia-zatiehnutia“ ono „tu“ „bytia-tu“ (s. 87).

Nitschemu ide nielen o potvrdenie fenomenologického charakteru *Príspevkov* ako dôvodu a možnosti ich fenomenologickej interpretácie, ale aj o príležitosť demonštrovať potenciál Heideggerovej reinterpretácie Husserlovej intencionality ako fenomenologického „vzťahového“ poľa, ktoré Heidegger v *Príspevkoch* lokalizuje ako (to) „medzi“, (*das Zwischen*), resp. „stred“ (*das Mitte*). Nitsche touto cestou získava pre čitateľa interpretačný prístup priamo k jadrú Heideggerovho sprístupnenia diania bytia, „príhodného“ a jeho štruktúralno-dynamickej artikulácie. Reinterpretácia „vzťahovosti vzťahu“, ktorá akcentuje možnosť „stredovej“ interpretácie vzťahu oproti možnosti redukcie vzťahu na jeho krajné členy, zdôrazňuje predovšetkým možnosť sledovať, „*jak se z perspektivy středu celý systém strukturuje*“ (s. 103). Takto pochopený „stred“ je miestom sebaštruktúrovania a zároveň miestom, z ktorého pozorovateľ vzťahu získava perspektívu, v rámci ktorej už nevystupuje ako jej privilegovaný „vztiahnutý“ krajný člen. „*Střed má artikulující, strukturující povahu. Neodděluje ani nespojuje, ale otevírá a strukturuje*“ (s. 107). Z toho vyplýva, že stred je nielen exemplárnym motívom, na ktorom sa demonštruje prekonanie tradične metafyzickej a fenomenologickej predstavy lineárnej spojujúco-rozdeľujúcej hranice (*chórismos*), ale predovšetkým stanoviskom (*die Stätte*), ktoré charakterizuje stanovisko teórie, resp. mysliteľské stanovisko ako aj charakter stredovej pozície „mysliteľského vyslovovania“, t. j. statusu reči, vyslovovania, „*ktelé charakterizuje v první řadě (průběh) myšlení, a ne to, co myslíme*“ (s. 25).

Nitscheho výklad fenomenologického charakteru *Príspevkov*, ako aj reinterpretácia fenomenality bytia z *Bytia a času* a Husserlovej fenomenologickej intencionality tak na jednej strane dopĺňajú jeho úvodné prípravné charakteristiky povahy „mysliteľského vyslovovania“ ako manifestácie reči (s. 21), ale aj skoku (Sprung) do otázky, resp. pozície, stanoviska toho, kto sa pýta. Súčasťou Nitscheho prípravných vŕľadov do charakteru mysliteľskej reči ako pýtania sa je veľmi cenný rozbor Heideggerovej charakteristiky pýtania sa a Heideggerovho postupného prenášania dôrazu z „pýtajúceho sa pobytu“ na „súčno pýtania sa“ (*Prolegomena zur Geschichte des Zeitbegriffes*), resp. Heideggerovho zaujatia postoja v otázke, resp. úlohy nájsť miesto znovupoloženia počiatočnej otázky ako je známa predovšetkým z *Príspevkov*. Toto interpretačné prepojenie umožňuje Nitschemu akcentovať trhlinu medzi prvým a iným počiatkom, t. j. prechod od kladenia otázky, ktorá má viesť myslenie (die Leitfrage), k mysleniu, ktoré hľadá základný spôsob kladenia otázky pýtajúcej sa na bytie (die Grundfrage).

Práve „vzťahové stredové pole“ spolu s predbežnou charakteristikou „stredového pohľadu“ na štruktúrovanie vzťahu je kľúčom k uchopeniu dynamiky príhodného. Dejiny bytia, t. j. „príhodný“ charakter príhodného sa vďaka takto dôsledne pripravenej interpretačnej pôde ukazuje vo väzbe dvoch určujúcich fenoménov: odpierania (sa) bytia (die Verweigerung des Seyns) a prináležitosti k bytiu (die Zugehörigkeit des Seyns) ako fenoménov prístupu k oblasti „príhodného“. Nitsche tak postupuje cestou prevodu „dynamiky odeprení do štruktúry vzťahového pole“ (s. 133), aby pri interpretácii a rozvíjaní motívu prináležitosti ukázal, že Heidegger „rámcovanie“ tejto dynamiky neodvodzuje od nejakej postulovanej hranice, ale z fenoménu ľudského zohľadňovania rámca (s. 146).

Súčasťou tejto interpretácie sú aj veľmi pregnantne formulované revízie niektorých bežných interpretačných chýb, ktoré vznikajú pod tlakom dojmov a nedostatočne pozorného a pripraveného čítania. Nitscheho rozvíjanie artikulácie súvislostí dynamiky príhodného, vychádzajúce prevažne z oddielu *Gründung*, je ukážkou naozaj precíznej, interpretačne v každom kroku úplne kontrolovanej a veľmi zodpovednej práce, ktorá je úvodom do vlastného čítania v tom najsilnejšom zmysle slova. Nielenže sprostredkováva skúsenosť s jadrom toho, čo určuje Heideggerovo myslenie v *Príspevkoch*, ale aj učí naozaj pozorne čítať a „vážiť“ tak mnohostranne nepoddajný alebo zdanlivo banálny a dezinterpretácii naopak ľahko podliehajúci text.

Klement Mitterpach

Klement Mitterpach
Katedra filozofie FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 74 Nitra
SR
e-mail: kmitterpach2@ukf.sk